

Налукова Наталія, Кулина Галина. Оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 1. С. 49-58.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.049>

УДК 658.15

JEL Classification: G31

Налукова Наталія

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: n.nalukova@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2634-1589

Кулина Галина

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: gkulyna@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7035-315X

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація

Вступ. Важливою компонентою економічного розвитку вітчизняних підприємств є підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень, особливо тих, що стосуються покращення платоспроможності й ліквідності суб'єктів господарювання, забезпечення їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності в умовах мінливості економічного середовища. У цьому контексті актуалізується питання дослідження управління грошовими потоками підприємства, яке власне і спрямоване на забезпечення його сталого зростання та постійної фінансової рівноваги, та оцінювання його ефективності задля оптимізації руху грошових коштів на ньому.

Методи. У роботі використано загальнонаукові і специфічні методи, зокрема, при обґрунтуванні шляхів удосконалення процесу управління грошовими потоками на підприємстві – методи теоретичного узагальнення й абстрагування; у ході аналізу динаміки та структури грошових потоків підприємства – методи порівняння та вертикального і горизонтального аналізу; метод коефіцієнтів – для оцінки ліквідності грошових потоків; метод комплексного підходу – при оцінці ефективності управління грошовими потоками підприємства.

Результати. Сформульовано авторське трактування поняття «грошовий потік» та визначено фактори впливу на формування грошових потоків підприємства та охарактеризовано принципи управління ними. Оцінено ефективність управління грошовими потоками на прикладі ПАТ «Укртелеком» у розрізі горизонтального та вертикального аналізу. Це дозволило виявити проблемні аспекти у діяльності товариства, які стосуються несинхронності проведення платежів, їх незіставності, нерегулярності та непередбачуваності. Водночас встановлено високу «якість» грошових потоків підприємства в цілому.

Перспективи. Обґрунтовано необхідність чітко визначати інструменти оперативного управління для досягнення позитивних результатів у майбутньому. Сформульовані рекомендації щодо оптимізації структури грошового потоку та удосконалення процесу оперативного управління ним дозволить товариству покращити свою фінансову дисципліну і відновити фінансову рівновагу.

Ключові слова: грошовий потік, грошові кошти, управління грошовими потоками підприємства, вхідний грошовий потік, вихідний грошовий потік, оптимізація структури грошового потоку.

Вступ.

В умовах невизначеності економічного середовища сучасні прийоми управління, що застосовуються у практиці вітчизняних підприємств, не забезпечують необхідного рівня їх розвитку й формування конкурентних переваг. У цьому контексті перед менеджментом компаній постає завдання удосконалення стратегії їх економічного зростання, особливо в частині новелізації методів управління фінансами, грошовими потоками, капіталом тощо. Адже саме оптимізація й підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства є свідченням його фінансової стабільності, платоспроможності та ліквідності, основою для самофінансування і подальшого розвитку. Відтак оцінювання ефективності управління грошовими потоками суб'єкта господарювання з метою забезпечення оптимізації руху його грошових коштів є одним із першочергових питань, які стоять на сьогодні перед менеджерами, зважаючи на мінливість зовнішнього середовища, посилення диджиталізації та глобалізації економічних зв'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічним засадам фінансового менеджменту, зокрема управління грошовими потоками, капіталом, ліквідністю та оцінюванню ефективності прийнятих рішень присвячено значну кількість наукових праць таких вчених, як: Н. Барабаш [1], І. Галечко [8], О. Єрмошкіна [2], О. Загородна [3; 12], Р. Заdereцька [8], О. Золотарьова [4], І. Копія [4], Т. Косова [5], О. В. Майборода [6], О. М. Майборода [6], А. Місюра [4], В. Нагайчук [7], Н. Никонович [1], Г. Партин [8], Н. Перловська [9], О. Реплюх [6], Г. Роганова [11], І. Спільник [12] та ін. Віддаючи належне існуючим напрацюванням та не применшуючи їх вагомості, слід акцентувати увагу на вирішенні низки суперечливих питань, які усе ще є актуальними для забезпечення економічного зростання підприємств та економіки загалом і стосуються розробки методичних підходів до управління грошовими потоками, враховуючи неможливість прямого застосування зарубіжного досвіду та особливості практики економічної діяльності вітчизняних підприємств.

Мета.

Метою статті є дослідження сутності та обґрунтування необхідності управління грошовими потоками підприємства, оцінка ефективності такого управління на прикладі ПАТ «Укртелеком», а також формулювання практичних рекомендацій щодо оптимізації їх структури й удосконалення процесу управління ними.

Методологія дослідження.

Методологічну основу дослідження формують концептуальні положення фінансової теорії, вихідні постулати економічної науки, теоретичні висновки і прикладні напрацювання вчених у сфері фінансового менеджменту. Методологія і методика дослідження базуються на системному і діалектичному підходах до наукового пізнання та загальнотеоретичного осмислення процесу управління грошовими потоками підприємства. Для досягнення поставленої мети у роботі застосовувалися загальнонаукові і специфічні методи, зокрема, при обґрунтуванні шляхів удосконалення процесу управління грошовими потоками на підприємстві використано методи теоретичного узагальнення й абстрагування; у ході аналізу динаміки та структури грошових потоків досліджуваного підприємства – методи порівняння та вертикального і горизонтального аналізу; метод коефіцієнтів застосовано для оцінки ліквідності грошових потоків; метод комплексного підходу використано при оцінці ефективності управління грошовими потоками підприємства.

Результати.

Для будь-якого суб'єкта господарювання визначальну роль у поліпшенні фінансового результату його діяльності відіграє ефективне управління грошовими потоками, тобто розподіленими у часі, за видом діяльності та напрямком руху грошовими коштами. Адже

оптимізація процесу їх руху для здійснення грошових відносин або обсягу надходжень і витрат у визначений момент часу, необхідного для здійснення виробничого процесу, підтримки господарських зв'язків та виконання зобов'язань дозволяють забезпечити підприємству тривале функціонування на ринку, зміцнити ринкові позиції та нівелювати порушення фінансової дисципліни. Водночас, ефективне управління грошовими потоками передбачає дослідження чинників впливу на формування грошових потоків суб'єкта господарювання та має ґрунтуватись на певних принципах, основними з яких, на нашу думку, є принципи інформативної достовірності та забезпечення збалансованості, ліквідності, раціональності й ефективності (табл. 1).

Таблиця 1. Основні принципи управління грошовими потоками*

Принципи	Цілі
Інформативної достовірності	- забезпечення системи управління грошовими потоками підприємства необхідною інформаційною базою, яка містить повну, правдиву та неупереджену інформацію про зміни і рух грошових коштів у результаті різних видів діяльності
Забезпечення збалансованості	- оптимізація грошових потоків підприємства в процесі управління ними
Забезпечення ефективності	- забезпечення ефективного використання грошових коштів, що сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для здійснення фінансових інвестицій
Забезпечення ліквідності	- синхронізація додатного та від'ємного грошових потоків досліджуваного періоду
Забезпечення раціональності	- підвищення ритмічності здійснення операційного процесу підприємства

**Джерело: сформовано авторами на основі [6, с. 307-308; 7, с. 246].*

У контексті вищевикладеного варто наголосити, що для підприємств телекомунікаційної галузі дослідження зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на обсяги грошових потоків, дозволить оцінити перспективи їх розвитку та забезпечення конкурентоспроможності, що відповідає меті управління грошовими потоками – забезпечення сталого зростання та постійної фінансової рівноваги підприємства, збалансованості і синхронності негативного і позитивного грошового потоку. Адже на сьогодні в епоху диджиталізації успішний розвиток операторів зв'язку є важливим чинником побудови цифрової економіки, а від цього залежить успішне зростання країни в цілому. Саме тому ефективне управління грошовими потоками на основі їх оптимізації дозволяє суб'єктам господарювання забезпечити досягнення наступних завдань: формування необхідного обсягу грошових ресурсів для здійснення господарської діяльності; оптимізацію розподілу обсягу грошових коштів за видами господарської діяльності; забезпечення стабільної платоспроможності; забезпечення фінансової стійкості; максимізацію чистого грошового потоку, що забезпечує запланований рівень економічного зростання.

Таким чином, поділяючи точку зору вітчизняних науковців щодо базових положень окресленої проблематики, вважаємо за необхідне виділити окремі з них: грошові потоки не можуть виникати в результаті пасивної економічної поведінки підприємства; грошові потоки є невід'ємною складовою фінансового та операційного циклів, що вимагає узгодження фінансових рішень між усіма напрямками управління фінансами підприємства; управління грошовими потоками потребує відповідного інформаційного наповнення системи прийняття управлінських рішень; управління грошовими потоками передбачає однозначність трактування прийнятих фінансових рішень, чіткість доведення їх до виконавців та забезпечення адекватного зворотного зв'язку – моніторингу, перегляду та корегування фінансових рішень [1, с. 164; 5, с. 59; 8, с. 108]. У свою чергу, оптимізація грошових потоків повинна забезпечити: приріст власного капіталу підприємства за певний проміжок часу, збільшення обсягу продажів, підвищення фінансової стійкості підприємства, ефективніше використання власних коштів, підвищення ділової репутації підприємства, максимальне використання виробничих потужностей підприємства [2; 9].

Узагальнюючи зазначене вище, відмітимо, що система управління грошовими потоками є індивідуальною для кожного окремого підприємства, оскільки необхідно враховувати галузеві

особливості його організаційного, економічного і правового механізму, специфічні умови зовнішнього і внутрішнього середовища її реалізації. Наявність зазначеної системи управління дає змогу забезпечити ефективний механізм дій, адаптованість і швидке реагування на мінливість економічного середовища. Від обсягів та швидкості руху грошового обігу, ефективності управління ним безпосередньо залежать платоспроможність і ліквідність підприємства. Тому аналіз грошових потоків є основою оцінки і прогнозування платоспроможності підприємства, дає змогу об'єктивніше оцінити його фінансовий стан. Такий аналіз проводять по підприємству в цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності.

Підкреслимо, що першим етапом дослідження грошових потоків підприємства є збір та обробка даних [11, с. 35]. В рамках дослідження аналіз грошових потоків проводитимемо на основі фінансової звітності ПАТ «Укртелеком» як одного з провайдерів ринку телекомунікаційного зв'язку в Україні. Розрахунки проведемо за допомогою горизонтального аналізу грошових потоків: вивчення динаміки обсягу формування додатного, від'ємного і чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розрахунку темпів їхнього зростання і приросту, вивчення тенденції зміни їх величини. Паралельно проведемо і вертикальний (структурний) аналіз додатного, від'ємного і чистого грошових потоків досліджуваного суб'єкта господарювання.

Так, варто відмітити, що в цілому на ПАТ «Укртелеком» у 2018 р. надійшло 9099,4 млн. грн., що на 616,6 млн. грн. менше, ніж у 2017 р. (вхідний грошовий потік становив 9716,0 млн. грн.) (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка та структура позитивних та негативних грошових потоків ПАТ «Укртелеком» за 2015-2018 рр., млн. грн.*

Показники	Роки				Питома вага, %			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Валовий вхідний грошовий потік, у т. ч.:	8188,3	8955,6	9716,0	9099,4	100,0	100,0	100,0	100,0
- від операційної діяльності;	7718,4	7258,2	7626,2	7550,4	94,26	81,05	78,49	82,98
- від інвестиційної діяльності;	171,2	242,4	1494,4	1377,2	2,09	2,71	15,38	15,13
- від фінансової діяльності	298,8	1454,9	595,4	171,8	3,65	16,24	6,13	1,89
Валовий вихідний грошовий потік, у т. ч.:	-8117,1	-8962,7	-9572,8	-9030,5	100,0	100,0	100,0	100,0
- від операційної діяльності;	-5452,3	-567,6	-5778,7	-6208,7	67,17	63,33	60,37	68,75
- від інвестиційної діяльності;	-144,1	-1129,3	-2831,7	-1957,8	17,75	12,6	29,58	21,68
- від фінансової діяльності	-1224,1	-2157,6	-962,4	-863,9	15,08	24,07	10,05	9,57

*Джерело: розраховано авторами на основі [10].

Це обумовлено скороченням вхідних грошових потоків від усіх видів діяльності підприємства (операційної, інвестиційної та фінансової), при чому від фінансової – майже втричі. Тим не менше, до 2018 р. простежувалося збільшення обсягу вхідного грошового потоку, зокрема в 2016 р. за рахунок зростання грошових надходжень з інвестиційної діяльності на 71,3 млн. грн. в частині реалізації необоротних активів та фінансової діяльності за рахунок отримання позик, тоді як від фінансової діяльності – в 4,8 рази в частині отримання позик. У наступному 2017 р. ситуація змінилась прямо протилежно – нарощення величини вхідного грошового потоку ПАТ відбулось за рахунок нарощення обсягів інвестиційної діяльності та зниження фінансової.

Більше того, у результаті проведення горизонтального аналізу можна зазначити, що основну частку від загального надходження грошових коштів протягом останніх років займають надходження від операційної діяльності. У 2015 р. 94% або 7718366 тис. грн. підприємство отримало від операційної діяльності, інвестиційної – 2%, а від фінансової – майже 4%. В 2016 р. від операційної діяльності надійшло 81,05% всіх грошових коштів підприємства, що менше на 460176 тис. грн. порівняно з 2015 р., інвестиційної – 2,71%, фінансової – 16,24%. Це означає, що ПАТ «Укртелеком» в 2016 р. стало більш залежним від зовнішніх джерел фінансування, водночас, недостатньо ефективно розпоряджається своїми тимчасово вільними коштами. В наступні 2017-2018 рр. підприємство змінило пріоритети в сторону активізації інвестиційної діяльності, що внесло

корективи в структуру вхідного грошового потоку (більше 15% його обсягу). Основними джерелами надходжень стали саме: реалізація робіт, товарів, послуг; надходження від операційної оренди та фінансових інвестицій; отримання позик. В 2018 році: 77,62%, 4,78%, 11,17% та 1,88% відповідно.

Щодо загальної величини витрат грошових коштів ПАТ «Укртелеком», то упродовж досліджуваного періоду він мав тенденцію до зростання, хоча у 2018 р. компанія зуміла скоротити їх обсяг на 542,3 млн. грн. в частині зменшення витрат на оплату робіт, товарів, послуг, скорочення фінансового інвестування та придбання необоротних активів. Адаже окреслена динаміка свідчила про зниження рівня прибутковості підприємства.

Доцільно зазначити, що у 2016 році 63,33% або 5675,8 млн. грн. витрачено у результаті операційної діяльності підприємства, 12,6% або 1129,3 млн. грн. – у результаті інвестиційної та 24,07% або 2157,6 млн. грн. – сума відтоку коштів у рамках фінансової діяльності підприємства. Тоді як у 2018 р. окреслена структура мала дещо інший вигляд: 68,75% або 6208,7 млн. грн. витрачено у результаті операційної діяльності підприємства, 21,68% або 1957,8 млн. грн. – у результаті інвестиційної та 9,57% або 863,9 млн. грн. – сума відтоку коштів у рамках фінансової діяльності підприємства. Основними напрямками використання грошових коштів у 2018 році стали: витрачання на оплату робіт та послуг – 19,26%; витрачання на оплату праці – 17,32%; погашення позик – 6,39%.

Передуючи подальшому дослідженню, відмітимо, що чистий грошовий потік є одним із найважливіших результатів фінансової діяльності підприємства, який багато в чому визначає фінансову рівновагу та темпи зростання його ринкової вартості, характеризує відмінність між позитивними та негативними грошовими потоками (в рамках надходження та видатків грошових коштів) в досліджуваному періоді часу та в розрізі окремих часових інтервалів. Факторами формування показника чистого руху коштів від кожного окремого із трьох видів діяльності є елементи надходження грошових коштів та їх витрачання за кожним видом діяльності зокрема [12, с. 79].

«Якість» чистого грошового потоку можна оцінити як високу, якщо за результатами звітного періоду спостерігається позитивний чистий рух коштів від операційної діяльності та від'ємний – унаслідок інвестиційної та фінансової діяльності. Це означає, що операційна діяльність підприємства забезпечує достатню кількість коштів для здійснення операційних витрат, фінансування інвестиційних потреб підприємства та здійснення платежів за фінансовою діяльністю. При цьому бажано мати позитивне значення чистого руху грошових коштів унаслідок усіх видів діяльності за період.

Розрахунок чистого грошового потоку в розрізі видів діяльності, а також чистий грошовий потік ПАТ «Укртелеком» в цілому, подано в табл. 3.

Аналіз даних, представлених в табл. 3 показав нестійкість тенденції в динаміці чистого руху грошових коштів підприємства. Так, за результатами своєї діяльності ПАТ «Укртелеком» в 2015, 2017 і 2018 роках отримувало додатне значення чистого руху грошових коштів в розмірі 71,3, 134,7 та 68,9 тис. грн. відповідно. Більше того, підприємство намагалось забезпечити позитивну тенденцію чистого руху коштів від операційної діяльності протягом аналізованого періоду, однак у 2016 та 2018 роках він все одно зменшився на 683,7 та 497,4 млн. грн. відповідно. Отже, можна зробити висновок, що «якість» грошового потоку досліджуваного підприємства була порівняно високою.

Аналізуючи динаміку величини грошового потоку від фінансової діяльності, варто відмітити, що протягом аналізованого періоду вона не була однозначною. Бачимо як зростання на 47,76% у 2017 р. порівняно з 2016 р., так і значне зменшення у 2018 р. на 88,59%. Загалом цей показник є прийнятним, що свідчить про незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та достатню присутність джерел самофінансування господарської діяльності товариства. Для підтвердження цих висновків пропонуємо проаналізувати діяльність підприємства на основі обрахунків коефіцієнтів, що характеризують стан грошових потоків підприємства. Насамперед варто здійснити оцінку ліквідності й ефективності грошових потоків ПАТ «Укртелеком» у розрізі

показників, наведених у табл. 4.

Таблиця 3. Динаміка та структура чистого руху грошових коштів ПАТ «Укртелеком» за 2015-2018 рр.*

Показники	Роки				Абсолютне відхилення, млн. грн.			Темпи зростання, %		
	2015	2016	2017	2018	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	2266,1	1582,4	1839,0	1341,6	-683,7	256,7	-497,4	-30,17	16,22	-27,05
Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	-1269,5	-886,9	-1337,2	-580,6	382,7	-450,4	756,7	-30,14	-13,74	56,59
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	-925,3	-702,7	-367,0	-692,2	222,6	335,6	-325,2	24,06	47,76	-88,59
Чистий рух коштів за звітний період	71,3	-7,1	134,7	68,9	-78,4	141,9	-65,9	-89,0	1988,37	-48,49

*Джерело: розраховано авторами на основі [10].

За даними табл. 4, коефіцієнт ефективності грошового потоку протягом 2015, 2017-2018 років показує позитивну динаміку та характеризує те, скільки на 1 грн. припадає грошових виплат.

Таблиця 4. Показники ліквідності грошових потоків ПАТ «Укртелеком» за 2015-2018 рр.*

Показники	Роки				Абсолютне відхилення			Темпи зростання, %		
	2015	2016	2017	2018	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	0,009	0,0	0,014	0,008	-0,009	0,014	-0,006	0,0	0,0	57,14
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1,009	0,999	1,0149	1,008	-0,01	0,0159	-0,0069	99,01	101,6	99,32
Коефіцієнт поповнення грошових коштів	52,4	68,9	35,7	26,7	16,5	-33,2	-9,0	131,49	51,81	74,79

*Джерело: розраховано авторами на основі [10].

Відповідно в 2015 році 1 грн. формувала 0,9%, а в 2017 і 2018 роках 1,4% та 0,8% грошових виплат відповідно. У 2016 р. даний індикатор дорівнював нулю. Саме в цей рік підприємство отримало чистий грошовий потік у від'ємному значенні, тому стверджувати про ефективність грошового потоку не можна.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку показує нерівномірну динаміку. За досліджуваний період він суттєво не змінювався, але дещо зменшився в 2016 р. на 0,01 порівняно з 2015 р. і в 2018 р. порівняно з 2017 р. – на 0,0069. Отже, підприємству необхідно впроваджувати заходи щодо підвищення ліквідності грошового потоку.

Насамкінець, коефіцієнт поповнення грошових коштів характеризує ступінь збільшення залишку грошових коштів на підприємстві. На ПАТ «Укртелеком» його динаміка не є однозначною.

Так, у 2016 р. порівняно з 2015 р. він збільшився на 16,5 в. п., а вже в наступні роки навпаки зменшився на 33,2 і 9 в. п. відповідно. Водночас, варто наголосити, що в 2018 р. цей показник хай і зменшився, але меншими темпами (на 74,79%) порівняно з 2017 р. (на 51,81%).

Отже, на основі проведеного аналізу динаміки та структури вхідних і вихідних грошових потоків досліджуваного суб'єкта господарювання впродовж 2015-2018 років виявлено нерівномірність грошових надходжень підприємства в розрізі окремих видів його діяльності, але їх «якість» в цілому є високою. У цьому контексті поділяємо твердження О. Загородної та В. Серединської, що для розв'язання зазначених проблем, перш за все необхідно чітко визначити інструменти оперативного управління, до яких науковці відносять: складання платіжного календаря; формування щоденної звітності по залишках і руху грошових коштів з усіх банківських рахунків і кас; визначення пріоритетності платежів; регулярне погашення рахунків частинами; контроль процедури підтвердження і оплати витрат з визначенням відповідальних осіб; уведення «платіжних днів»; розробка бізнес-процесу здійснення платежів [3, с. 102].

Більше того, на їх думку варто було б запровадити у практику підприємств наступні етапи та види робіт [3, с. 103-104]: визначення відхилень від статичних і динамічних показників платіжного календаря загалом по підприємству, за видами діяльності, по його підрозділах за день, п'ятиденку, декаду, наростаючим підсумком з початку місяця; експертна оцінка припустимого рівня таких відхилень і встановлення меж відхилень, вихід за які вимагає оперативного втручання; оцінка ситуації, що склалася або може скластися щодо збалансованості надходження і витрачання грошових коштів як за обсягом, так і за часом; швидке виявлення внутрішніх і зовнішніх причин, що викликали чи можуть викликати нерівномірність надходження і витрачання грошових засобів у окремих часових інтервалах, їх вимір і вплив на абсолютну ліквідність; своєчасне подання керівництву інформації, отриманої в результаті аналізу, і розробка заходів щодо прискорення або сповільнення грошових потоків; обґрунтування тактики управління грошовими коштами підприємства; підготовка варіантів управлінських рішень; постійний контроль за впровадженням заходів, спрямованих на усунення дії негативних факторів.

Висновки і перспективи.

Резюмуючи зазначене вище, відмітимо, що у вітчизняній практиці функціонування підприємств виникає необхідність більш системного й ефективного управління їх грошовими потоками. Це обумовлено несинхронністю проведення платежів, їх незіставністю, нерегулярністю та непередбачуваністю. Підтвердженням цьому є результати проведеної оцінки ефективності управління грошовими потоками ПАТ «Укртелеком», яка засвідчила, що за аналізований період у структурі грошових видатків суб'єкта господарювання найбільшу частку займали грошові витрати від операційної діяльності.

З метою оптимізації структури грошового потоку досліджуваного підприємства та підвищення ефективності управління ним доцільно сприяти збільшенню вхідного грошового потоку у короткотерміновому та довгостроковому періодах. У першому випадку це досягається встановленням передоплати за всю або ж частину наданих послуг та ціновими знижками. Такі інструменти оперативного управління вже апробовані на досліджуваному підприємстві, однак необхідно їх диверсифікувати шляхом використання різноманітних фінансових інструментів, які дозволяють збільшити розмір власного капіталу, зокрема акцій, або ж додаткових установчих внесків. У цьому контексті дієвим й актуальним було б залучення додаткових фінансових кредитів і позик шляхом випуску корпоративних облігацій або ж використання довготермінового банківського кредиту. Їх можна поєднати із ліквідацією та продажем частини майна, насамперед основних фондів, або здачі їх в оренду у випадку недостатньо ефективного використання, та капіталізації більшої суми чистого прибутку.

Вважаємо, що впровадження у практику сукупності робіт із щоденного моніторингу стану грошових потоків господарюючих суб'єктів та заходів оптимізації їх структури, значно раціоналізує роботу керівників підприємства, дозволить фінансовим менеджерам своєчасно ухвалювати

ефективні управлінські рішення. Щодо досліджуваного ПАТ «Укртелеком», то нині в епоху зростання ролі інформаційних технологій та діджиталізації, йому потрібно шукати нові можливості задоволення потреб споживачів через пошук й розробку нових видів послуг і технологій їх просування, а також впроваджувати новітні нетрадиційні підходи до роботи із споживачами. Це слугуватиме збереженню конкурентних переваг на ринку інформаційних послуг, диверсифікації діяльності шляхом проникнення на нові ринки. З цією метою йому варто оцінити готовність до надання новітніх інформаційних послуг та відповідність технічного забезпечення вимогам часу.

Список використаних джерел

1. Барабаш Н. С., Никонович Н. О. Аналіз грошових потоків в системі фінансового менеджменту підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2010. № 2. Т. 2. С. 164–167.
2. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : моногр. Д. : Нац. гірн. ун-т, 2009. 479 с.
3. Загородна О. М., Серединська В. М. Оперативне управління грошовими потоками. *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Т. : Економічна думка, 2012. Вип. 10. Ч. 4. С. 100–105.*
4. Золотарьова О., Місюра А., Копія І. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. № 11. С. 240–245.
5. Косова Т. Д., Роганова Г. О. Проблеми розподілу чистого грошового операційного потоку підприємства на прибуток і амортизацію. *Економіка України*. 2008. № 7. С. 57–64.
6. Майборода О. М., Майборода О. В., Реплюх О. В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 305–309.
7. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 1 (52). С. 245–249.
8. Партин Г. О., Задерецька Р. І., Галечко І. Б. Управління грошовими потоками підприємства й оцінювання його ефективності. *Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка*. 2014. Вип. 694-695. С. 108–112.
9. Перловська Н. В. Моніторинг управління грошовими потоками підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Донецький національний університет. Д. 2008. 23 с.
10. Регулярна річна інформація ПАТ «Укртелеком». URL: <https://ukrtelecom.ua/about/accounting/regulyarna-richna-informatsiya/> (дата звернення : 28.01.2020 р.).
11. Роганова Г. Впровадження статистичних показників до методики аналізу ефективності грошових потоків підприємств. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Економіка*. 2019. Вип. 1 (202). С. 34–42.
12. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. Вип. 1-2. С. 67–85.

Статтю отримано: 02.02.2020 / Рецензування 05.03.2020 / Прийнято до друку: 20.03.2020

Nataliya Nalukova

Ph.D. (in Economics), Associate Professor Department of Financial Management and Insurance
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine

E-mail: n.nalukova@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2634-1589

Halyna Kulyna

Ph.D. (in Economics), Associate Professor Department of Financial Management and Insurance
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine

E-mail: gkulyna@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7035-315X

EFFICIENCY ESSESSMENT OF ENTERPRISE CASH FLOW MANAGEMENT

Abstract

Introduction. An important component of Ukrainian enterprises economic development is to increase the efficiency of management decisions, especially those related to improving the solvency and liquidity of economic entities, ensuring their financial stability and competitiveness. That is why it is necessary to solve problems related to enterprise cash flow management in order to ensure its growth and financial stability, efficiency assessment and cash flow optimization.

Methods. The paper uses general scientific and specific methods, in particular, the methods of theoretical generalization and abstraction were used to substantiate ways of improving the cash flow management process at the enterprise; the methods of comparison and vertical and horizontal analysis were used in the analysis of dynamics and structure of cash flows; coefficients method – to estimate liquidity of cash flows; the method of a comprehensive approach – to assess the efficiency of cash flow management at the enterprise.

Results. The author's interpretation of the "cash flow" is formulated on the basis of analysis of literary sources and the basic provisions of the outlined issues are systematized. The factors influencing the formation of enterprise cash flows are defined and management principles are described. The efficiency of cash flow management is evaluated on the example of Ukrtelecom JSC in the context of horizontal and vertical analysis. Identified problems in the company's business, related to the non-synchronous payments and their incomparability, irregularity and unpredictability. High quality of enterprise cash flows is defined.

Discussion. The arguments for the necessity to define the tools of operational management are given. Practical recommendations on optimization of the cash flow structure and improvement of the process of its operational management are formulated. The application of the recommendations developed by the authors will allow the company to improve its financial discipline and restore financial balance.

Keywords: cash flow, money, cash flows management of the enterprise, cash flow incoming, outgoing cash flow, optimize the structure of cash flow.

References

1. Barabash, N.S., & Nykonovych, N.O. (2010). Analiz hroshovykh potokiv v systemi finansovoho menedzhmentu pidpriemstva [Cash flows analysis in the system of financial management of the enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*. [Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic Sciences Series], 2, 164-167 [in Ukrainian].
2. Yermoshkina, O.V. (2009). *Upravlinnia finansovymy potokamy promyslovykh pidpriemstv: teoriia, praktyka, perspektyvy* [Management of financial flows of industrial enterprises: theory, practice, prospects]. Donetsk : Nats. him. un-t.
3. Zahorodna, O.M., & Serebinska, V.M. (2012). Operatyvne upravlinnia hroshovymy potokamy [Operational cash flow management]. *Ekonomichnyi analiz. [Economic Analysis]*, 10, 100-105 [in Ukrainian].
4. Zolotarova, O., Misiura, A., & Kopii, I. (2012). Efektyvne upravlinnia rukhom hroshovykh potokiv ta yoho rol u zabezpechenni finansovoi stiiikosti promysloвого pidpriemstva [Effective cash flow management and its role in ensuring the financial sustainability of an industrial enterprise]. *Ekonomichnyi analiz. [Economic Analysis]*, 11, 240-245 [in Ukrainian].
5. Kosova, T.D., & Rohanova, G.O. (2008). Problemy rozpodilu chystoho hroshovoho operatsiynoho potoku pidpriemstva na prybutok i amortyzatsiiu [Problems of net cash flow distribution of the enterprise for profit and depreciation]. *Ekonomika Ukrainy. [Economy of Ukraine]*, 7, 2008, 57-64 [in Ukrainian].
6. Maiboroda, O.M., Maiboroda, O.V., & Replukh, O.V. (2017). Napriamy upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Directions of cash management enterprises]. *Ekonomika i suspilstvo. [Economy and Society]*, 10, 305-309 [in Ukrainian].
7. Nahaichuk, V.V. (2014). Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Enterprise cash flow management]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen [Socio-Economic Research Bulletin]*, 1 (52), 245-249 [in Ukrainian].
8. Partyn, H.O., Zaderetska, R.I., & Halechko, I.B. (2014). Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva y otsiniuvannya yoho efektyvnosti [Cash flow management of enterprise and its performance evaluation]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: Ekonomika. [Chernivtsi University Scientific Bulletin: Economics]*, 694-695, 108-112 [in Ukrainian].
9. Perlovska, N.V. (2008). *Monitorynh upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstv*. Candidate's thesis. Donetsk nats. un-t. 23 [in Ukrainian].
10. Rehuliarna richna informatsiia PAT «Ukrtelecom». Retrieved from <https://ukrtelecom.ua/about/accounting/regulyarna-richna-informatsiya/>.

11. Rohanova, H. (2019). Vprovadzhennia statystychnykh pokaznykiv do metodyky analizu efektyvnosti hroshovykh potokiv pidpriemstv [Implementation of statistical indicators in the methodology of analysis of enterprise cash flow efficiency]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T.H. Shevchenka. Ekonomika [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy]*, 1 (202), 34-42 [in Ukrainian].

12. Spilnyk, I., Zahorodna, O. (2017.) Hroshovi potoky pidpriemstva: kompleksnyi analiz za danymy finansovoi zvitnosti [Enterprise cash flows: a comprehensive analysis of financial statements]. *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii [Institute of accounting, control and analysis in the conditions of globalization]*, 1-2, 67-85 [in Ukrainian].

Received: 02.02.2020 / Review 03.05.2020 / Accepted 03.20.2020

